

קדם לוי

הקואופרטיב לאנרגיות מתחדשות

ציטוט מומלץ

לוי ק. 2012. החיבור המתבקש בין אנרגיות מתחדשות וקואופרטיבים. *אקולוגיה וסביבה* 3(2): 199–201.

חוות הרוח Middelgrunden מחוץ לקופנהגן, דנמרק | צילום: LH Wong

החיבור המתבקש בין אנרגיות מתחדשות וקואופרטיבים

[נקודת מבט](#)

גיליון קיץ 2012 / כרך 3(2)

1 ביוני, 2012

המחאה החברתית בקיץ 2011 יצרה את הקרקע לפריחה של קואופרטיבים בתחומים שונים. יישום רעיונות הקואופרציה מאפשר לציבור להגשים מטרות כלכליות, חברתיות, תרבותיות ובעיקר סביבתיות, שנתפסות כחשובות בעיניו.

העיקרון הארגוני של קואופרטיב שונה באופן עקרוני ממרבית העסקים והחברות, בעיקר בשל מבנה הבעלות השונה של הארגון ולאור תשומת הלב הגדולה הניתנת לעקרונות שמעבר לרווח כספי. בעולם, וכמוכן גם בישראל, קיימים קואופרטיבים כבר למעלה ממאה שנה, כמו הקיבוצים ואגד. ניתן להבחין כיום בתחייה של רעיון הקואופרטיבים בכלל, בפרט בתחום האנרגיות המתחדשות, ומתבקשת השאלה – מהו הקשר בין אנרגיות מתחדשות וקואופרטיבים?

באופן אולי מפתיע יש חפיפה גדולה בין צורת התאגדות זו ו"המהפכה" של האנרגיות המתחדשות: הן יוצרות את המרחב למימוש רצונות הציבור לקדם אנרגיות נקיות יותר, וגם מעמידות גישה חלופית לריכוזיות.

במימוש רצון הציבור הכוונה לשינוי התודעתי המתחולל בשנים האחרונות, בעיקר באירופה, הנובע מעלייה במודעות להשפעות החיצוניות של ייצור חשמל והתלות החזקה במקורות אנרגיה מזהמים שאספקתם אינה יציבה מבחינה גאואסטרטגית. כמו בתחומים אחרים שפעילות ממשלות בהם אטית, המגזר העסקי הפרטי הוא בדרך כלל הזריז יותר והמנוע להתקדמות. בתחום האנרגיות המתחדשות יש גם הזדמנות לציבור הרחב לאמץ מודלים חדשים לקידום פרויקטים המבוססים על תפיסה ערכית, ולא רק כלכלית.

גישת הביזור המתפתחת כיום במשק האנרגיה תואמת לגישת ביזור הסמכויות והכוח בקואופרטיבים. המבנה של הקואופרטיב, שאין בו בעל שליטה, עומד בניגוד למבנה חברות עסקיות, שסוגיית השליטה בהן היא במקרים רבים מקור למתחים פנימיים בין השותפים ואף לפרידה. בתחום האנרגיות המתחדשות מזהות מדינות רבות ערך רב ביכולת לבזר את מקורות הייצור. הביזור מאפשר להקטין את הצורך בהקמת תשתיות חשמל חדשות ולהקטין את הפסדי העברת החשמל מתחנות הכוח לצרכנים עצמם - ככל שהמרחק בין השניים גדול יותר, כך אובדן יותר חשמל בהעברה. הקמת פאנלים סולריים על גגות של בתים פרטיים היא הליך פשוט יותר מאשר שכנוע של תושבי אשקלון בצורך בהקמת תחנת כוח חדשה. הביזור בשוק האנרגיה יוצר חלון הזדמנויות ליזמים קטנים, דבר המגדיל את החוסן הכלכלי של ישראל. התאגדות קבוצת אנשים כקואופרטיב מאפשרת לכל אחד מהם להיכנס לאפיק השקעה כלכלית שהיה חסום בפניו לפני כן. לדוגמה, הקמת טורבינת רוח של 50 קילוואט (ששקולה לצריכה של כ-25 בתים) מצריכה השקעה גבוהה של כ-1.2 מיליון ₪. קואופרטיב של 30 חברים מאפשר לאדם המעוניין בכך להיות שותף במיזם אנרגיה חלופית בהשקעה של 40,000 ₪.

25% מצריכת החשמל הכללית בגרמניה נמצאת בבעלות קהילתית, כמו טורבינת רוח זו | צילום: Josef Pesch
לקוואופרטיבים יש כוונה לקדם גם מטרות שאינן רק כלכליות. הם משקפים את רצון הציבור, ולכן הם בסיס טוב לקידום תפיסה חדשה. בציבור יש קולות רבים הדורשים שינוי ביחס לסביבה, ולדעתם – המדינה והמגזר הפרטי הקלסי אינם מביאים רצון זה לידי ביטוי בצורה מספקת. המגזר הפרטי אינו תומך תמיד בשינויים, במיוחד כאשר לא ברור מה הסיכון הכלכלי או כשהרווח הצפוי נמוך מהחלופות. במקרים רבים, משרדי הממשלה אֵיטיים באימוץ וביישום של רעיונות חדשים. התוצאה היא מגמה עולמית של עלייה במספר הקוואופרטיבים המקימים פרויקטים של אנרגיות מתחדשות ^[1].

אחת הדוגמאות הבולטות לפעילות קוואופרטיב לאנרגיה מתחדשת היא מדנמרק, שבתחילת שנות ה-2000 קם בה קוואופרטיב בשם ^[3] Middelgrunden שהקים את חוות הרוח הימית הגדולה ביותר באותה תקופה. החווה מספקת 3% מצריכת החשמל של העיר קופנהגן. הקוואופרטיב מונה כ-10,000 חברים שכל אחד מהם קנה מניה ב-500 אירו, וכסף זה היווה את המימון המרכזי

להקמה של החווה. בגרמניה, 25% מהחשמל הנצרך הוא ממקורות מתחדשים, ו-75% מחשמל זה מופק ממתקנים בבעלות קהילתית^[2].

בישראל המצב עדיין רחוק ממה שקורה באירופה, אך קיימת התקדמות בכיוון דומה. בתחום האנרגיה פועל הקואופרטיב לאנרגיות מתחדשות שהוקם באוקטובר 2009. זהו עסק לכל דבר, אך הוא מוגדר כאגודה שיתופית שאין בה בעלים – אלא רק חברים. בהתאם לעיקרון ארגוני זה הציבור הרחב יכול לרכוש מניות, המקנות חברות באגודה, ולכל אחד יש זכות הצבעה שווה. בימים אלה מתחיל הקואופרטיב שני פרויקטים חדשים: התייעלות בתחום האנרגיה במועצה האזורית רמת הנגב והתחלה של מדידות להקמת טורבינת רוח בסכנין.

מקורות

1. Harvey F. 2012. [Grassroots green projects 'are way to low-carbon UK'](#). The Guardian. Feb 1. Viewed 1 Feb 2012
2. Mayo E. 2012. [The communities taking renewable energy into their own hands](#). The Guardian. Jan 6
3. Middelgrunden. 2003. [About Middelgrunden Wind Cooperative](#). Viewed 27 Mar 2012